

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΑ ΥΠΟΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ

Τὰ κείμενα πού μᾶς ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εἶνε πάρα πολλά. Σπάνια καὶ διασκορπισμένα κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα καὶ ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν δεύτερον, ἀρχίζουν ἀνὰ συνάξιν κατὰ τὸν τέταρτον καὶ ἴσως ἀποτελοῦν ἀπὸ τότε ὄγκον ἐπιβλητικῶν χειρῶν εἰς τὴν παραγωγικότητα τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τοῦ Ἀμβροσίου, τοῦ Ἀυγουστίνου, τοῦ Ἰερωνύμου, τῶν δύο Γρηγορίων καὶ ἄλλων. Παρ' ὅλην ἐν τοῖτοῖς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν δὲν ῥιπτεται πλήρως φῶς εἰς τοὺς προγενεστέρους σκοτεινοὺς αἰῶνας. Συνέβη μὲ τὰ κείμενα αὐτὰ ὅ,τι καὶ μὲ τὰ κλασικὰ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Νεώτεροι συγγραφεῖς ἢ καὶ σχολιασταὶ μᾶς ἀπαριθμοῦν ἔργα πού ἐγράψαν ἐντελῶς, ἢ διέσωσαν τεμάρια ὁλόκληρα γνησίων κειμένων ἐντὸς ἄλλων μεταγενεστέρων ἔργων, ἢ μᾶς ἔμειναν μόνον αἱ περιχαίαι τῶν. Ἐργασία ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην τοῦ Στρυβότου. Δὲν εἶνε ἀπίθανον μάλιστα αἱ ἴδιοι αὐτοὶ οἱ συλλέκται τοῦ 4ου αἰῶνος νὰ κατέστρεψαν κείμενα τὰ ὁποῖα δὲν ἐθέσθουν σπουδαία, ἢ τὰ ἐγατέλειαν καὶ τὰ ἀφῆσαν νὰ χαθῶσι. Αἱ ἀναφανέναι ἐν τῷ μεταξὺ πλείστα ἀγένητα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντιδόσεως ἐναντίον τῶν ὑπερβόρεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ ἑξαφανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ χωρὶς ἄλλο ἕκμημα τῆς ἱστορίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηφανίσθησαν καὶ ἔργα τοῦ Παλᾶτι, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε σύγχρονος τῶν Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Βαρθολομαίου τοῦ ἐκ τῆς Ἐδέσσης τὸν ὁποῖον ὁ Ρενάν θεωρεῖ ὡς τὸν ἰδρυτὴν τῆς ἐλληνικῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας. Ἐταῖ ἐπίσης ἐξηφανίσθησαν πλείστα ἔργα πού ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα εἰς τὰς πλήρεις θερησκευτικῶν πυρετῶν κοινότητος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πλείστα τοῦ Τετυλίναζου, Ἐλίχιστα μόνον διέσωθησαν ἄρα εἰς μεταφράσεις τὸν εἰς τὴν ἁρμενικὴν καὶ τὴν συριακὴν. Αἱ σχέσεις τῶν ἀντιγραφῶν τῶν Χριστιανικῶν κειμένων τοῦ ἴδουσαν ὁ Καρολόμαγνος μᾶς διέσωσαν μεταξὺ πολλῆς ἀσημάντου βλῆς καὶ μερικά τεμάρια τῆς πρώτης περιόδου τοῦ πρώτου χριστιανικοῦ αἰῶνος

λάμποντα, μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπὸ τὸν φρακὸν τῶν ἐρευνητικῶν ὁπῶς τὸ πολῦτιμον μῆταλλον εἰς τὴν ἐντελῶς ἀγγιλλοθὴ μάζαν. Ἀπὸ τὰ παρρητήματα τῶν χειρογράφων ἁπλῶν τῶν παλαιῶν βιβλιοθηκῶν, ὅπου συνεχίζεται ἡ ἀναδιφαστικὴ ἐργασία ἐρχονται ἐν τοῖτοῖς συχνά εἰς φῶς πολῦτιμα γραπτὰ εὐρήματα συμπληροῦντα ἱστορικὰ κενὰ, καὶ παρουσιάζοντα ἄριστοτερα τὴν μεγάλην ἐκείνην ἱστορίαν. Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσέφερε ἄλλην μίαν φοράν τὴν συμβολὴν τῆς εἰς τὴν δύναν τῆς γνώσεως διὰ νὰ καταστήσῃ ἱσορροπώτερον τὴν ἀπιπτομένην ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν ψυχῶν πού ἐκπέμπεται θεῖα καὶ αἰωνία ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ ἁπλοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου συντελήσασε τὸ μέγα δίδαγμα τῆς ἀγάπης διὰ τῆς θυσίας.

Εἰς τὰς νέας αὐτὰς ἱστορικὰς ἐργασίας ὀφείλεται ἡ «Διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων» ἢ ὁποῖα εὐθέθῃ μολὼς κατὰ τὸ 1854 εἰς ἓνα αμιαντῶν χειρογράφου τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων. Ἐνα ἀπόσπασμα τῆς ἰδίας Διδασκαλίας εὐθέθῃ γραμμῆν ὀφρατικὴ εἰς ἄλλο χειρόγραφον. Διαφοριστικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι εἰς παροχὴν ἀγνῶστον ἱστορικῆς βλῆς τῶν πρώτων αἰῶνων καὶ ἀκόμη τῶν πρώτων μετὰ τὰ πᾶθι τοῦ Χριστοῦ χρόνων εἶνε οἱ αἰγυπτιακοὶ πάπυροι καὶ τὰ χειρογράφα τὰ διεσκορπισμένα εἰς τὴν μεσογειακὴν Ἀνατολήν. Τὰ «Φιλοσοφούμενα» τὰ ἐχρησάμενα εἰς τὸν ἰδικὸν μας Ἄθω, ἡ «Διδαχὴ» ἢ ἀνευρέθησα εἰς τὰ ἄρχαία τὸν πατριαρχεῖον τῆς Ἰερουσαλήμ καὶ ἀποσπάσματα σύγγονα πρὸς τὰ Ἐυαγγέλια καὶ τὰ «Ἀποκάλυψιν» ἀποδοθέντα εἰς τὸν Πέτρον, ἀνευρέθησα εἰς ἓνα πᾶρυν αἰγυπτιακῶν προσφῶρον στοιχεῖα ἀναμφισβήτητου ἀξίας. Τὸ δύσκολον τῆς ἐξακριβώσεως τῆς γνησιότητος τῶν ἔργων αὐτῶν εἶνε ἐπὶ ὅ,τι ὅλα λείπει ἡ χρονολογία, καὶ ὅτι σπανίως εἶνε ἔργα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι φῶς δύναν ὡς συγγραφῆς τῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ γράφοντες εἶνε ὡς ἄδωθ σημασία εἰς τὰ ἔργα τῶν μετεχειριζόντων τεχνάσματα διαστρεφόντων τὴν ἀλήθειαν. Ἦτο συνήθεια κυρίως ἑβραϊκὴ. Ἐνας σφόδρ ἑβραῖος διὰ νὰ ἰδῆ τὸ ποιητικὸν ἢ τὸ ἱστορικόν ἢ τὸ θερησκευτικόν ἔργον τοῦ ἐπιτυχάνοντος ἀπέδιδε εἰς τὸν Ἐσδραν, εἰς τὸν Δαυὶδ, εἰς τὸν Σολομώντα, εἰς τὸν Δαβὶδ, εἰς αὐτὸν τὸν Μωσῆν. Οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων χρό-

νων ἔκαναν τὸ ἴδιον. Ἀπέδιδαν ἔργα τῶν εἰς ἓνα ἀπίστολον, ἢ εἰς ἓνα ἱστορικὸν πρόσωπον ἐκ τῶν ἀναμενόμενων εἰς τὰ Ἅγια Ἐυαγγέλια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνθ ἕκ τοῦ ἔργου καὶ εἰς ἀραμῶντων καταγράφεται ὅτι πρόκειται περὶ πλαστοῦ κειμένου, δὲν καθίσταται εὐκόλον νὰ γνωσθῇ περὶ ποίας ἐποχῆς ἀκριβῶς ἔργου πρόκειται ὁπότε ἡ ἱστορία ἢ ὁπωσδήποτε ἡ ἀλήθεια θὰ εἶνε νὰ κερδισθῇ.

Ἄλλὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ποικαλλομορφος βλῆ δὲν ταῖν ἢ ἀποτελεῖ ἱστορικὴν πηγήν. Μοιάζει μὲ ἄμορφον χῶμα, ἀλλὰ χῶμα προεργῶμενον ἀπὸ τὴν καρδίαν χρυσορραχέου. Ἡ σερπ ἱστορία διὰ καθάρσιν τῆν εὐτέλη βλῆν ἀπὸ τὸ γνήσιον μέταλλον καὶ ἡ ἀλήθεια πλουτίζεται.

Ἔχουν γραφῇ μεταγενεστέρας τῆς ἐποχῆς τὴν ὁλοῖαν πιστοποῦν, ἀλλ' ἀναμειβήτως εἶνε ἔργα ἀπαγορευθέντα ἀπὸ τὴν παρῶσαν. Ἡ πίστις πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ ἡ καταδύεις τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰῶνων ὑπὸ τὸν αυτοκρατορῶν τῆς Ρώμης ἐγένοντο τὴν μνήμην τῶν μαρτυρίων τῆς θρησκείας εἰς τὴν ὁλοῖαν τὰ γνήσιον τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ ἐμειναν ἀπὸ ἐξομολογήσεως εἰς ἐξομολόγησιν ὡς γραπτὰ. Ὑπόχρη ἐπομένως ἀρετικὴ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἰς αὐτὰ καὶ δικαίως ὅλα αὐτὰ ἔχουν θέσιν σοβαρῶν δοζωμένων.

Μέρος αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς βλῆς ἀποτελοῦν τὰ περίφημα «Υπομνήματα τοῦ Πιλᾶτου», ἢ «Ἀναφορά τοῦ Πιλᾶτου» καὶ ἡ «Παράδοσις τοῦ Πιλᾶτου».

Ἡ συγγραφὴ τῶν ἀνάγεται εἰς τὴν περίοδον τῆς αυτοκρατορίας τοῦ Γαλιερίου κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα. Ἦτο ἐποχὴ διώξεων καὶ σταυρώσεων καὶ μαρτυρίων. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐγένετο εἰς τὰς κατακόμβας τῆς Ρώμης. Ἐκεῖ τὰ σχετικά μὲ τὸν Πιλᾶτον ἔργα ἔλαβον τὴν ὁριστικὴν τὸν μορφήν, προεργῶμενα χωρὶς ἄλλο ἀπὸ τὴν παρῶσαν, τοῦ πρώτου αἰῶνος τὴν μνήμην πού ἀπέτελε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κατῆχσιν τῶν χριστιανῶν.

Τὰ κατὰ τὴν δὶχην τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ μετ' αὐτὴν παίοντα νὰ μορφημέντα «Υπομνήματα τοῦ Πιλᾶτου» ἀ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Τίσιοντορφ εἰς τὴν Λεινίαν μετὰ τῶν «Ἀποκρῶνον Ἐυαγγελίων». Τὰ ὑπομνήματα αὐτὰ φέρονται γραφέντα ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου προτέτορος, νομίματοῦς εὐγενοῦς καὶ ἰσχυρίζομένου ὅτι ἠρεθῆσε τὰ σχετικά καὶ συγγεγραφα πρὸς τὴν δὶχην καὶ τὸν

Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλᾶτου (Εἰκόνη τοῦ διασῆμου Ζωγράφου ΜΥΝΗΚΑΣ)

Πιλᾶτον ἔγγραφα καὶ ἐκδόσεις. Παρέχοντα πληροφορία λεπτομερέστερα καὶ κατονομάζοντα πρόσωπα θρώτα ἄγνωστα μέχρι τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ὑπομνημάτων. Ὁ Πιλᾶτος ἀνέστη ἐκείνης ἐξᾶρχῆς εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν παρῶσαν τοῦ Χριστοῦ, τῶν συνομοτησάντων νὰ τὸν ἑξαφανίσουν. Ἄλλα οἱ ἄσμερες καὶ οἱ γραμματεῖς ἔμειναν. Ὀνομάζοντο Ἄννας, Καϊάφας, Σήμεν, Λαθαὶλ, Γαμλίλη, Ἰούδας, Λευί, Νεφθαλεῖ καὶ Ἰάειρος. Εἶχαν συναγεῖται τὸν ὄγκον μὲ σκοποφάντες φορεβὰς κατὰ τοῦ Διδασκάλου, ὁ λόγος τῆς ἀληθείας καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ ὁποῖου τοῦς ἠγόρευε. Παρουσιάσθησαν λοιπὸν πρὸ τοῦ Πιλᾶτου, τοῦ ὁποῖου τότε ἦ ἦσας ἡτο ἀνάλογος πρὸς τὴν σημερινὴν ὑπάτου ἀποστοῦ ἐχόντος καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ ἐξήτησαν τὴν σύλληψιν του. Ὁ ἡγεμὸν ἐξήτης σαφῆς κατηγορητήριον ἐπιτρέπον νὰ λειτουργησῇ ὁ νόμος τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Ἄλλα κρίσις προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνον ἡ ἀσφαρῆ κατηγορία ὅτι ὁ νέος Ρῶμης, ὁ ἠλεκτριζῶν διὰ τῆς ὀμίλειας του τὰ πλήρη, ἔλεγε ἐν ἡτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐγκάλυθεν τότε ἀνηκούστους συκοφαντίας ἐναντίον του. Ἄλλα καὶ δι' αὐτὰς ἐχρημάστον μάρτυρες καὶ μάρτυρες ἀξιόπιστοι. Τότε ἐχρηματοποιήθη ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Τοῦ ἐξήτησαν ὄχι μόνον νὰ τοῦ τὸν ὑποδείξῃ διὰ νὰ τὸν συλλάβουν—τοῦτο δὲν ἡτο δύσκολον νὰ τὸ ἐπέτυχον καὶ δι' ἄλλου τρόπου—ἀλλὰ καὶ νὰ καταμαρτυρῆσῃ ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ πρὸ τοῦ Πιλᾶτου. Ἐταῖ γίνεται περισσώτερον νοητὴ ἡ προδοσία. Ὁ Ἰούδας ἡτο φιλοχρηματος καὶ ἐδέχθη χρημῖα πολὺ νὰ ἐμνησθῇ πρὸ τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐρωτησῇ τὴν τοῦ διδόναν ἂν τοῦς ὑποδείξῃ τὸν ἄγνωστον ὁ ὁποῖος τὴν προσηγοριὴν ἠέρας ἐν εἰς βεβλήσει τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος δι' ἄτιμον πράξεως. Τοῦ προσέφεραν τότε τριάκοντα ἀργύρια καὶ ὁ Ἰούδας εἶπεν ὅτι ὁ βέρηλος ἡτο ὁ Χριστός. Τότε ὁ ὄγκος ὁ κατὰ μέγα μέρος θαυμάζων τὸν Χριστὸν μέχρι τῆς σιγῆς.

